

İNFERİL KADINLARDA YALNIZLIK DÜZEYİ VE BUNU ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

A STUDY ON DETERMINATION THE LONELINESS LEVEL IN INFERTILE WOMEN AND TO ASSESS THE FACTORS THAT EFFECT THE LONELINESS LEVEL

Oya KAVLAK Aynur SARUHAN

Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Bornova, İzmir

Anahtar Sözcükler: infertilite, sosyal destek, yalnızlık

Keywords : infertility, social support

ÖZET

Araştırma; infertil kadınların yalnızlık düzeyinin belirlenmesi ve etkileyen faktörlerin incelenmesi amacı ile tanımlayıcı olarak planlanmıştır. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Ana Bilim Dalı, İnfertilite polikliniğinde 1 Ağustos -31 Aralık 1998 tarihleri arasında yürütülmüştür. Çalışma kapsamına 150 infertil kadın alınmıştır. Araştırmanın verileri infertil kadınların tanıtıcı özelliklerini içeren Veri Formu, yalnızlık düzeyinin belirlenmesi amacıyla, UCLA-LS (UCLA Yalnızlık Ölçeği), Sosyal desteği belirlemek amacıyla üç bölümden oluşan bu form; "Sosyal Ağ Soru Listesi", "Algılanan Arkadaş Desteği" (PSS-Fr, Perceived Support Scale From Friends) ve "Algılanan Aile Desteği" (PSS-Fa, Perceived Support Scale From Family) ölçeklerini içeren araçlar yardımı ile görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada kullanılan araçların iç tutarlılık katsayıları; UCLA yalnızlık ölçeği için $r=0.91$, algılanan aile desteği ölçeği için $r=0.89$, algılanan arkadaş desteği ölçeğini için $r=0.86$ olarak saptanmıştır. Çalışmanın analizleri sonucunda; infertil kadınların genel yalnızlık puan ortalaması $\bar{x}=37.633\pm 11.832$ olarak saptanmıştır. Bu sonuca göre infertil kadınların yalnızlık düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. İnfertil kadınların yaşadıkları yalnızlık düzeyini, sosyal destek, eğitim durumları, çalışma durumları, sosyal güvence durumları, gelir durumları, evlilik sayısı, infertilite süresi ve psikolojik desteğe ihtiyacı olma durumlarının etkilediği istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

SUMMARY

This study, as a descriptive research, was planned to determine the loneliness level in infertile women and to assess the factors that effect the loneliness level. The study has been carried out in the Ege University Hospital Infertility Out-patient Clinic between August 1 to December 31, 1998. The sample of the study was composed of 150 infertile women. The data was collected by means of three forms with interview technique. The first form, called Data Form was consisted of the descriptive characteristics of the sample of the sample, second form, the UCLA Loneliness Scale was applied to assess the loneliness levels, and third form, which was composed of 3 parts, the Social Network Question List, Perceived Support Scale From Friends (PSS-Fr) and Perceived Support Scale From Family (PSS-Fa) to determine the social support. The internal validity of the measurement tools were found to be $r= 0.91$ for the UCLA Loneliness Scale , $r= 0.89$ for the PSS-Fa, and $r= 0.86$ for PSS-Fr. The mean score of the loneliness level of the women was determined as 37.633 ± 11.832 . In the analysis there was a between significant correlation the education, social support, working, social security, financial status, number of marriage, period of wish for a child, need for a psychological support and the mean score of loneliness level ($p<0.05$).

Yazışma adresi: Oya Kavlak, Ege Üniversitesi Hemşirelik

Yüksek Okulu Bornova, izmir

Makalenin geliş tarihi: 04. 06. 2002; kabul tarihi: 29. 11. 2002

GİRİŞ

İnfertilite üreme çağındaki kadın ve erkeklerin %8-10'unu ilgilendiren önemli kişisel ve aile içi sorunlara yol açan, bölgeden bölgeye sıklığı ve nedenleri değişen bir sorundur. Dünya'da % 8-10 rastlanma sıklığına göre 50-80 milyon kişi infertilite sorununa sahiptir. Ülkemizde de 1990 nüfus sayımı sonuçlarına göre 15-49 yaş arası evli kadınlardaki infertilite oranı %8.5 olup bu da bir buçuk milyon kadın ve dolayısıyla en az üç milyon kişiyi doğrudan etkileyen ve çocuk özlemi olan büyük bir nüfus ortaya çıkmaktadır. 1993 nüfus sayımı sonuçlarına göre ise hiç doğum yapmayıp doğum yapmasının mümkün olmadığını söyleyen kadınların oranı %9,5 olarak saptanmıştır (1-6).

İnfertil çiftlerinin psikodinamiğini inceleyen nispeten az çalışma vardır, infertil bireyleri olumsuz yönde etkileyen ve sosyal alanda yaşanan sıkıntılı durumlardan biri olan yalnızlık, sosyal ilişkiler ağında önemli niteliksel ve nice liksel eksikliklerin olması sonucunda ortaya çıkmaktadır. Yalnızlık sonucu kişilerde alkolizm, intihar girişimi ve depresyon gibi ciddi rahatsızlıklar gözlenmektedir. Araştırmalarda infertil kadınların erkeklere göre daha çok izolasyon duygusu yaşadıkları ve tedavi boyunca eşler ve diğer kişiler arasında izolasyon duygularının arttığı belirtilmek tedir (7-11).

Bu bilgiler doğrultusunda infertil kadınların yalnızlık düzeyinin belirlenmesi ve etkileyen faktörlerin incelenmesi amacıyla araştırma planlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın evrenini Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi, İnfertilite Polikliniğine 1.08.1998/31.12.1998 tarihleri arasında başvuran tüm kadınlar oluşturulmuştur. Araştırmanın örneklemini infertilite polikliniğine gelen primer ve sekonder infertilitesi olan ve halen gebe olmayan 150 infertil kadın oluşturmuştur. Araştırmanın verileri; infertil kadınların tanıtıcı özelliklerini içeren veri formu, yalnızlık düzeyini belirleyen "UCLA-LS" ve sosyal destek düzeyini belirleyen ve üç bölümden oluşan "Sosyal Ağ Soru Listesi", "Algılanan Arkadaş Desteği", "Algılanan Aile Desteği" ölçekleri yardımıyla araştırma kapsamına alınan kadınlara gerekli açıklama yapıldıktan sonra görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. UCLA-LS'nin Türkiye'deki geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Demir (1989) tarafından yalnızlıktan yakınan nörotik depresif tanısı almış 36 kişi ve 36 normal birey üzerinde yapılmış ve sonuçta ölçeğin geceliği ve güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğu ve amaca hizmet edebileceği söylenmiştir (12). Verilerin değerlendirilmesi; sayı ve yüzde dağılımları yapıldıktan sonra t-testi, varyans ve korelasyon analizleri kullanılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamına alınan infertil kadınların yaş ortalamalarının $29,613 \pm 5,451$, ilk evlenme yaş ortalamalarının $22,900 \pm 5,388$ olduğu, %84,7'sinin çekirdek aile tipinde olduğu, %85,4'ünün primer infertil, %14,6'sinin sekonder infertil olduğu, %82,7'sinin 2 yıl ve daha kısa süredir infertilite polikliniği tarafından takip edildiği, %58,7'sinin polikliniğe eşi ile geldiği saptanmıştır.

İnfertil kadınların genel yalnızlık puan ortalamaları ise $\bar{X} = 37,633 \pm 11,832$ olarak belirlenmiştir. Jirka ve ark. 52 infertil çift üzerinde yaptıkları araştırmada kadınların yalnızlık puan ortalaması ($\bar{X} = 39,71$) saptanmış ve infertil kadınların yalnızlık düzeylerinin yüksek olduğu belirtilmiştir (10). Perry'nin kanserli hastalarda yalnızlık ve başetme stratejileri ile ilgili 41 kanserli hasta ile yaptığı çalışmasında kadınların yalnızlık puan ortalaması ($\bar{X} = 36,4$) olarak belirlenmiştir (13). Bu sonuçlara göre infertil kadınların yalnızlık düzeylerinin yüksek olduğu ve hatta kanserli hastalardan daha fazla yalnızlık duygusu yaşadıkları düşünülebilir.

İnfertil kadınların sosyal ağ büyüklüğü, arkadaş sayısı, akraba sayısı ve sırdaş sayısı ile yalnızlık arasında ilişkiyi saptamak amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda sırasıyla korelasyon katsayıları $-0,466$, $-0,359$, $-0,327$, $-0,345$ olarak saptanmış ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0,001$) (Tablo 1). Sosyal ağ büyüklüğü, arkadaş sayısı, akraba sayısı ve sırdaş sayısı ile yalnızlık arasında negatif bir ilişki vardır. Sosyal ağ'da, arkadaş sayısı, akraba sayısı ve sırdaş sayısı arttıkça yalnızlık puanı azalmaktadır. Bu değişkenler incelendiğinde ilişkinin yönü ve kuveti açısından yalnızlık duygusunu azaltıcı yönündeki etkilerinin birbirlerine benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 1. infertil Kadınların, Sosyal Ağ Büyüklüğü, Arkadaş Sayısı, Akraba Sayısı Ve Sırdaş Sayısı ile Yalnızlık Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Sosyal Ağ Büyüklüğü	Arkadaş Sayısı	Akraba Sayısı	Sırdaş Sayısı	Yalnızlık Puan Ortalamaları
\bar{X}	6,533	2,140	4,380	2,947	37,633
SD	3,305	2,329	2,123	2,435	11,832
N	150	150	150	150	
R	-0,466	-0,359	-0,327	-0,345	

İnfertil kadınların algılanan arkadaş desteği, algılanan aile desteği ve algılanan arkadaş ve aile desteği puanları ile yalnızlık puanları arasında ilişkiyi saptamak amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda korelasyon katsayıları sırasıyla ($r = -0,617$, $r = -0,531$, $r = -0,714$) olarak saptanmış ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,001$) (Tablo 2). Bu değişkenler ile yalnızlık arasındaki ilişki negatif yöndedir. Algılanan Arkadaş

Desteği, Algılanan Aile Desteği ve Algılanan Arkadaş ve Aile Desteği puanları arttıkça yalnızlık puanı azalacaktır. Jirka ve ark. Çalışmasında da sosyal destek ile yalnızlık arasında negatif yönde ($r = -0.74$), $p < 0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (10). Bu sonuç çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Tablo 2. infertil Kadınların, Algılanan Arkadaş Desteği, Algılanan Aile Desteği ve Algılanan Arkadaş ve Aile Desteği Puan Ortalamaları ile Yalnızlık Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Algılanan Arkadaş Desteği Puan Ortalamaları	Algılanan Aile Desteği Puan Ortalamaları	Algılanan Aile ve Algılanan Arkadaş Desteği Ortalamaları	Yalnızlık Puan Ortalamaları
\bar{X}	27,307	32,180	59,693	37,633
SD	7,921	7,514	12,627	11,832
N	150	150	150	
R	-0,617	-0,531	-0,714	

İnfertil kadınların yalnızlık düzeylerini etkileyen faktörleri incelediğimizde:

İnfertil kadınların eğitim durumlarına göre yalnızlık puan ortalamaları incelendiğinde; okur-yazar değil $\bar{X} = 51,500$, okur-yazar ve ilokul mezunu $\bar{X} = 40,442$, ortaokul ve lise mezunu $\bar{X} = 37,349$, Fakülte/ Yüksek Okul veya daha üst düzeyde eğitim almış olanlarda $\bar{X} = 32,909$ olarak belirlenmiştir. Bu iki değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan varyans analizinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($F = 3,869$ $p < 0,05$). Elde edilen anlamlı farkın Scheffe testi ile yapılan ileri analiz sonucunda okur-yazar ve ilkokul mezunu olanlar ile Fakülte/Yüksek Okul veya daha üst düzeyde eğitim almış olanlardan kaynaklandığı saptanmıştır. Yalnızlık düzeyi en yüksek olan grup okuma yazma bilmeyen infertil kadınlardır. Eğitim düzeyi yükseldikçe yalnızlık düzeyinin de azaldığı gözlenmektedir. Bu sonuç bize eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin yalnızlık duygusunu daha kolay tolere edebildiklerini düşündürülebilir.

Çalışma durumlarına göre yalnızlık puan ortalamaları arasında yapılan t testinde bu iki değişken arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t = -2,95$, $p < 0,05$). Çalışmayan infertil kadınların yalnızlık düzeyleri daha yüksek olarak belirlenmiştir. Pearson'ın infertilite damgası isimli çalışmasında, bir iş ile meşgul olmayan infertil kadınlarda umutsuzluk, izolasyon ve depresyon duygularının arttığını ve infertil kadınlar için çalışma hayatının teröpatik olduğunu belirtmiştir (14).

İnfertil kadınların sosyal güvenceleri ile yalnızlık puan ortalamaları arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla t testi yapılmıştır. Bu iki değişken arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t = -2,45$, $p < 0,05$). Abbey ve

arkadaşlarının çalışmasında da infertilite tedavisi boyunca harcanan para ile kadınların stres düzeyleri arasındaki ilişki $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (15).

İnfertil kadınların gelir durumlarına göre yalnızlık puan ortalamaları incelendiğinde; geliri giderinden az olanlarda $\bar{X} = 41,181$, geliri giderine denk olanlarda $\bar{X} = 35,876$, geliri giderden fazla olanlarda $\bar{X} = 34,590$ olarak belirlenmiştir. Gelir düzeyi azaldıkça yalnızlık düzeyinin arttığı gözlenmektedir. Bu iki değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan varyans analizinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($F = 4,175$ $p < 0,05$). Elde edilen anlamlı farkın Scheffe testi ile yapılan ileri analiz sonucunda gelir giderden az olanlar ile geliri giderine denk olanlardan kaynaklandığı saptanmıştır.

İnfertil kadınların evlilik sayıları ile yalnızlık puan ortalamaları arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla t testi yapılmıştır. Bu iki değişken arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t = 2,18$, $p < 0,05$). İlk evliliğini yaşayan kadınlarda yalnızlık düzeyi daha yüksek olarak belirlenmiştir.

İnfertil kadınların çocuk isteme sürelerine göre yalnızlık puan ortalamaları incelendiğinde; çocuk isteme süresi 1-2 yıl olanlarda $\bar{X} = 34,879$, 3-4 yıl $\bar{X} = 41,500$, 5 yıl ve üzeri olanlarda ise $\bar{X} = 38,338$ olarak belirlenmiştir. Yalnızlık puan ortalamalarının çocuk isteme süreleri arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan varyans analizinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($F = 3,388$ $p < 0,05$). Elde edilen anlamlı farkın Scheffe testi ile yapılan ileri analiz sonucunda çocuk isteme süresinin 1-2 yıl olanlar ile 3-4 yıl olanlar arasından kaynaklandığı saptanmıştır.

İnfertil kadınlarda, infertilitenin kimden kaynaklandığı ile yalnızlık puan ortalamaları incelendiğinde; kadın $\bar{X} = 38,827$, erkek $\bar{X} = 34,714$, her ikisi $\bar{X} = 37,000$, nedeni belli değil $\bar{X} = 35,000$, bilmiyorum $\bar{x} = 37,187$ olarak belirlenmiştir. Yapılan varyans analizinde $\alpha = 0,05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki saptanamamıştır ($F = 0,586$ $p > 0,05$). Çocuk sahibi olamamanın nedeni kimden kaynaklanırsa kaynaklansın kadınlar için infertilitenin bir rol kaybı olarak değerlendirildiği düşüncesi literatürlerle de desteklenmiştir (15,16).

İnfertil kadınların psikolojik desteğe ihtiyaç derecesine göre yalnızlık durumları incelendiğinde; psikolojik desteğe çok ihtiyacı olduğunu belirtenlerde $\bar{X} = 47,826$, orta düzeyde ihtiyacı olduğunu belirtenlerde $\bar{X} = 35,451$, az olanlarda $\bar{X} = 36,782$ olarak saptanmıştır. İlişkiyi belirlemek üzere yapılan varyans analizinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($F = 13,092$ $p < 0,001$). Elde edilen anlamlı farkın Scheffe testi ile yapılan ileri analiz sonucunda psikolojik desteğe çok fazla ihtiyacı olanların,

orta ve az psikolojik desteğe ihtiyacı olanlardan daha fazla yalnızlık hissettikleri belirlenmiştir.

SONUÇ

İnfertil kadınların yalnızlık düzeyleri ve bunu etkileyen faktörlerin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmanın ana-feterinde; infertil kadınların genel yalnızlık puan ortala-

ması $\bar{X} = 37.633 \pm 11.832$ olarak saptanmıştır. Bu sonuca göre infertil kadınların yalnızlık düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. İnfertil kadınların yaşadıkları yalnızlık düzeyini, eğitim durumları, çalışma durumları, sosyal güvence durumları, gelir durumları, evlilik sayısı, infertilite süresi, psikolojik destek ihtiyacı olma durumları ve sosyal destek durumlarının etkilediği istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur.

KAYNAKLAR

1. Çivi S, Yayıcı M. İnfertilite sıklığı ve nedenleri. IV. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi, Didim 1994; 53-56.
2. Davis CD, Dearman NC. Coping strategies of infertile women. JOGNN 1991; May/June;20:3; 221-228.
3. Hatcher RA, Kowal D, Guest F, Trussel J, et al. Kontraseptif Yöntemler Uluslararası Basım: Dervişoğlu A.A. İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı Yayın no:1, Ankara, Demircioğlu Matbaacılık, 1990; 139-165.
4. Millard S. Emotional responses to infertility. Aorn -Journal 1991; August; 54: 2; 301-304.
5. Sağlık Bakanlığı [Türkiye] Hacettepe Üniversitesi Nüfus etüdüleri Enstitüsü ve Macro International Inc. 1994. Türkiye, Nüfus ve Sağlık Araştırması 1993. Ankara, Türkiye.
6. Tanır F, Bozdemir N, Tuncer A. ve diğ., Ç.Ü. Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum A.B.D. infertilite polikliniğine başvuran kadınların özellikleri. IV. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi; Didim 1994; 57-60.
7. Akerlind I, Hornquist J O. Loneliness and alcohol abuse; a review of evidences of an interplay. Soc Sci Med 1992; Feb; 3:4; 405-414.
8. Barnetta D, Dantzler D, Kayson F. Factors related to loneliness. Psychl, Rep 1995: Jun ;76:3; 827-830.
9. Imeson M. Couples experiences of infertility: a phenomenological study. J Adv Nurs 1996: November; 24:5; 1014-1022.
10. Jirka J, Schuatt S, Foxal JM. Loneliness and social support in infertile couples. JOGNN 1996: January; 25: 1; 55-59.
11. Joiner TE. Shyness and low social support as Interactive diathese with loneliness and mediator: testing an interpersonal-personality view of vulnerability to depressive symptoms. J Abn Psychol 1997: Aug ; 106:3; 386-394.
12. Demir A. UÇLA yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. Psikoloji Dergisi 1989, Kasım:7; 23:14-18.
13. Perry GR. Loneliness and coping among tertiary-level adult cancer patients in the home. Cancer Nursing 1990; 13:5; 293-302.
14. Pearson HL. The stigma of infertility. Nursing Times 1992; Jan :88; 1:36-8.
15. Abbey A, Halman JL, Andrews M F. Psychosocial treatment and demographic predictors of the stress associated with infertility. Fertility&Sterility 1992; January; 57:1; 122-128.
16. Ertürk N, Seyfioğlu U, Tavmergen E. Tüp-bebek merkezine başvuran infertil çiftlerin psikolojik özelliklerinin değerlendirilmesi. X. Ulusal Psikoloji Kongresi Bildirisi, Ankara, 1998.

*Bu çalışma I. Uluslar arası & II. Ulusal Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresinde Poster Bildiri olarak sunulmuştur (20-23 Nisan 2001)

*Bu çalışmayı E. Ü. Araştırma Fonu (izmir) desteklemiştir